

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om Christendommens Sandhed

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om Christendommens Sandhed", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1826_444_2-txt-shoot-idm4182/facsimile.pdf (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

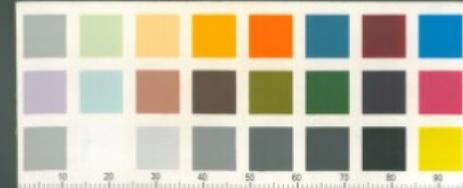
[Læs CC0-erklæringen](#)

Indhold af ottende Bind.	
	Side
<hr/>	
I. Afhandlinger.	
1. Hans Nielsen Hauges Liv, Virksomhed, Lære og Skrifter. Af Steiner Johannes Steenssen, Pro- fessor ved det Kongelige Norske Frederiks Universi- itet. Tredie Stykke 1.	
Hier og sidste Stykke 97.	
2. Om Religions-Frihed. Af N. F. S. Grundtvig, Præst. Første Stykke 25.	
Aabet Stykke 136.	
3. Alterens Sacrament. Af G. C. Beckmann, Confi- tiorialraad. Aabet og sidste Stykke 118.	
4. Om Christendommens Sandhed. Af N. F. S. Grundtvig, Præst. Sjette Stykke 223.	
<hr/>	
II. Recensioner og kritiske Anmeldelser.	
1. Prof. Clausens Catholicisme og Protestantisme. Af Dr. A. G. Audelbach. Ottende Stykke 59.	
2. Martin Boos's Selbst-Biographie. (herausgegeben von J. Goßner). Af Dr. A. G. Audelbach.	
Første Stykke 171.	
Aabet Stykke 267.	
3. Disputatio de mythicae Sacri Codicis interpreta- tione, auctore J. H. Pareau. 1824. Af Dr. A. G. Audelbach. Aabet Stykke 252.	
<hr/>	
III. Miscellanea	
Et par Prædikener af Broder Berthold, i Mæssen, med Sprog, og historiske Anmerkninger til Textens Oplysning, meddelede af Dr. A. G. Audelbach. 183.	

Ottende Bind. Et maa, vedtakket om den 1. Januar 1824.
Om Christendommens Sandhed.

Maa trykkes.
I Københavns Politicees den 1. Decr. 1827.
P. Eberlin.
(Fortsatte.)

Bed at gennemgaae de forrige Stykker af denne Be-
tragtnings, som alvorlige Læsere med mig vil finde
nødigt, har jeg set, da er ju ikke i den bedste Orden,
hjændt det var min Højtståelse, saa flart som muligt,
at oplyse den theologiske Vidfarelse, der, uden et besyn-
derligt Guds Hjælp, måtte voldt den christelige Kirkes
Undergang, og truer endnu, hvor den findes, Troens Liv:
den nedarvede Vidfarelse nemlig, at ikke Kirkens levende
Troes: Besjendelse, men Kristens Bogslav var Christen-
dommens særlige Kundfobs: Kilde, og det umisjendelige
Skillem mellem den christelige Kirke og alle andre Kir-
ker, disse være nu hedenske, jodiske, tylske, eller hæ-
sterke. Om nu Mangelen paa strøg Orden i denne Ude-
vikling er en Fejl eller ikke, maa jeg overlade til Kløgers
Bedømmelse; thi vel veed jeg, at Sandhed, ved at ud-
vile sig i en strøg Tanke: Folge, havdtad astvinger For-
standen si Bisald, men jeg veed ogsaa, at fates Livet i
en saadan Udvikling, da er det Bisald, den astvinger,
dodt og magteslek, og mig er det ikke givet at forene
strøg Orden med Livet, men kun bagester historisk at
opfatte og angive, hvorledes man i Tankeerne maa ordne
dets Momenter, naar man vil klare sig den dunkle Sam-
menhæng. Mine Læsere maa derfor vænne sig til den
Særhed hos mig, som jeg ikke maatte astregge, om jeg

end funde, og ingenlunde troe, der er af Skjødesløshed eller Dovenskab, at jeg, efter at have rettet, ja vel endog roset min Norden i tidligere Udtillinger, dog bestandig, om end vel lidt mindre, paa Hv gør mig skyldig i den; thi jeg stærker snarere for meget end, for lidet efter at udarbeide mine Tanker til Klarhed, for jeg yttret dem, men til lykke mørker jeg dog områder, at jeg dermed piner Livet af dem, og saa bliver mit fødest Udkast fedvanlig dunklere end det Forste, at jeg ikke skal tale om det Mellemste. Netop fordi det vortslige og videnstabelige Element hos mig er venlig og vel forsigtig om Materien, stridende bestandig om Formen, og naat jeg selv vil legge mig derimellan, opholder vel Striden, men naturligvis ogsaa den levende Værel-Virkning, saa jeg, som her, bliver min egen Historie: Skriver, hvad Studenten immer taber, og Leseren fun engang imellem vindes ved.

Hør nu imidlertid, saavidt muligt, at Skyde den Enksamhed, der, naar man skal tale om sig selv, vel er mundgaaelig, men er et kostbart Mørkab for Studenten, hvad enten han saa heder sine Vorere, eller morer dem paa sin Bekostning, vil jeg forsigtig angive, hvorledes jeg finder Tanke-Gangen om den vigtige Materie, vi have for os, i sin Orden, inden at bryde mig om, i hvilken Folge BrudsStykke findes.

Jeg har, haade som Præst i den Danske Stats-Kirke og som Danmarks Skribent, i mange Aar givet denne Stats-Kirke det Bidneskab, at Dens hele Indretning, som den i Ritual og Alter-Bog findes beskrevet, er rigt christelig og den christelige Tro, hvorpaa si er døbt, og som for religiøs findes beskrevet og ulagt i Luthers lille Catechismus, levende udtrykt og lovsunget i vore Hædres Psalmer, denne christelige Tro har jeg vedsendt mig, som min egen Tro, hvormed og hvorpaa jeg i aandeligt Sam-

fund, med Herren og Hans Menighed, vilde leve og dø; fordi jeg var levende overbevist om denne Troes guddom: melige Sandhed og saliggjørende Kraft.

Dette mit kristelige og præstelige Bidneskab bekræfter jeg paa det Heitideligste, og vil ligeaaldst vide af noget anden christelig Tro at sige, end den evangelisk-lutheriske, som jeg har sporet hos mig selv mindste Kvind om denne Troes guddommelige Sandhed og saliggjørende Kraft, saa med min Overbevistning om Hæderne: Troens Væthed og Hellighed er hun stedt den Foranbring, at Den har mere kraftig vundet saavel i Klarhed, som i Liv og Klarhed.

Hør har jeg nemlig, med vores Hæders Skrifte: Klog, antager, at man bedst kunde bruse den Troes christelige Væthed, vi ved Daaben bekende, af den Hellige Skrift og den christelige Kirkes Strenue Historie, og saa igjen bevisse Christendommens Sandhed tiliggændt Bibelens Guddommelighed af Kirkens vidunderlige Historie og vor egen Erfaring deri; men disse mine Tanker har jeg aldeles for anstrengt, og Gudnem forelægger jeg herved mine Med-Christne til saa moden Overbeviste, som Sagens Vægtighed krever, da det ingenlunde er ligegevidigt, om vi forsvarer vor Tro godt eller niet, og endnu mindre, enten vi bygge vor Overbevistning om Dens øgte Christelighed paa en vallende eller paa en uroffelig, paa en død eller paa en levende Grundbold.

Det hælder mig nemlig ind, at naar vi krase Bibelen og andre gamle Bøger til Bidne paa vor Hæderne: Troes øgte Christelighed, som i vores Dage er blevet hardt ansægtet, selv af mange, der kalder sig christelige Bisper, Præster, og Profesorer, da beraabte vi os dermed paa Roset, vi ei engang selv hænde tilbunds, og som alle unddecerne Christne fun fan læse i en Overfæstelse, og fuldets set ille hænder. De skal altsaa troe os paa vojt

(15)

Ord, hvad til Trod gik an, saalenge alle Prester talte eens, og Ingen maatte skrive imod Troen, men er nu hardtad ummeligt, uden Overtro paa vores Kerdom og Christusklogstab, saa de fleste maae blive twivlaadige, og slet ikke vide, hvad de som Christne skal troe.

Her synes gode Raad dyre, og er dog ved Haanden, saa snart vi hørte, at Troes-Bekjendelsen ved Daaben er jo et fuldgyldtig Vidnesbyrd om, hvad alle de stat troe, der vil være Christne, saa, hvem der fornægter eller i mindste Maade vrager den Tro, som ikke alene kunstnerne, men ogsaa Catholiske befjende, han er aabenbar ingen Christen, med mindre den christelige Tro har fra Uriids Tid vores forfæller i Kirken, hvad han saar se til om han kan bevise, men maa da først gaae ud af vor Kirke, hvor Ingen kan være, som aabenbar fornægter og forkaster sin Daabs-Pagt.

Na kan vi da rolig overlade til Enhver: hvilken Forstyring om den ægte Christendom, de hefti vil troe, enten den hele christelige Kirkes og Menigheds hviddelige Vidnesbyrd ved Daaben gennem mange Aarhundereder, eller nogle fra deres Daabs-Pagt affaldne Boglerdes Paastand, som ovenforstebet vil indbilde os, at Christendommen var af Begyndelsen det rene Hedenstab.

Dog, det er lange sta at være det Eneste, vi vinder ved at holde os til den offentlige og almindelige Troes-Bekjendelse; thi den lærer os baade hvordan Kristen stat forstaes christelig, og lærer os tilige at stille imellem den christelige Tro, som vi har tilfælles med alle dem, der har voget Christne for vi, og dem, der stat være der efter os, og vor christelige Oplysning, der rimeligtvis kan være sørre end vorer forfæders, og maa vere ringere, end vorer Ettekammeres kan blive, uden at det i Grunden gør nogen Skismiske, da de christelige Christ-kloge jo aldrig

stat være mere oplyste end den øvrige Menighed, og hore dog ligefnude til den.

Na behoer da Menigheden ikke at træ blinde paa sine Prester, men kan bedomme deres Tale om hvad der staar i Skriften efter Troens Regel, og christelige Prester har ikke alene den Glæde at kunne sage til deres Tilhørere med Apostelen: jeg taler som til Forstandige, dommer selv hvad jeg siger; men de vinde ogsaa for sig selv en glædelig Vished om, at den evangelist-lutheriske Bibel Kerdom er grundhåbhaftig, og de kan tage sig i Agt for at domme haarde og ufarlig om dem, der, uden dog at fornægte eller bestride den christelige Tro, i enkelte Kerdome afviger fra dem, medens de på den anden Side lære ei at vige et Haarsbred fra den Troes-Grund, hvori paa Menighedens Sifferhed er bygget, og som vi veed, er den Grundvold-Herren selv har lagt, da denne ellers moatte være forbundet, og Hans Kirke forgaat.

Naar vi saaledes holdt fast ved det Troens Ord, som er Landens levende Rost, hvorefter Christens Bogstab stat uddybes og forklares, da kan vi ogsaa først med Held forståre Troen mod Dens Hender, og beskyde den hos de Twivlaadige; thi saalenge vi vilde ulede Troen af Christen, funde Modstanderne trætes med os til Domme-Dag om hvad der var den christelige Tro, der skulle forsvares, og saalenge maatte Menigheden blive twivlaadig ved enhver af de utallige og tildeels til Domme-Dag uploftelige Tidst, der kan opfaistes og opfaaer ved en aldgammel Bog, der er haaret igjennem saamange Hander, og har saa mangfoldigt, saa dybt og desfor nubvendigt mangenkeds saa dunkelt et Indhold, som Bibelen.

Det evangelist-lutheriske Præste-Vidnesbyrd om den befjende christelige Troes Overensstemmelse med Bibel:

(15*)

len, og om denne magelose Bogs Guddommelighed, dette Vidnesbyrd ei alene befatter jeg fremdeles, men erklærer det for udstillelse fra den christelige Kærestand, og forstjernen er da fun, at jeg ikke vil udløse den christelige Tro af Bibelen, men tager den hvor jeg finder den klart udtrykt og noie bestemt: I Kirken, og at jeg endnu mindre kan henvise Menigheden til Bibelen for der at finde Troen, som man nødvendig maa føre med sig til Skriften, for at have Samfund med den Aaland, der ene kan fortælle os Skriften, og gjøre dens Læsning frengbar. Jeg er altsaa blevet enig med de øvre Theologer om, at man nødvendig maa føre Christendommens Grund-Begreb, som Udtolket for Dens Aaland, med sig til Skriften, for at forstå den ret, men dette Grund-Begreb finder jeg naturligvis ikke som en Hedning i min egen Formst, men som en Christen, i den christelige Menigheds almindelige, usforanderlige Troes-Vækjelsse. Det Samme gjorde Luther og hans Disciple, men indbildet sig, at Troes-Vækjelsen igjen maatte tankes udledt af Skriften og grundet derpaa, hvorefter dets Theologi kom i et videnskabeligt Bilderede, hvoraaf de vante Skriffløge have betjent sig til aldedes at forvirre Begreberne om Christendom.

Naaer vi nu have indset, at de Christnes Skriffløge, der skal staae som det levende Baand mellem Troen og Skriften, og de bestandige Vidner om Bregges Overensstemmelse, have deels deres og hele Menighedens Tro, og deels deres eget sørdeles Vidnesbyrd om Skriften at forsøve, saa indseer man let, at de ikke maae sammenblande, end sigt forevige disse to Enheds-Fortretninger, da de ellers nødvendig udfore dem daarlig, give Modstanderne Lejlighed til at forvirre Menigheden i sin Tro, og gjøre det næsten umuligt for Dem i Menigheden, der angstes af Dovl, at have Saan af det Troes-Sværvar, der dog

ret egentlig skal være beregnet paa dem; men saalange vi vil udløse Troen af Skriften, maae vi nødvendig gjøre os skyldige i en saadan Sammenblanding, og, hvad der end da er det vorke, saalenge arbeide vi, med at vor Kamp for Bibelens Guddommelighed, Modstanderne i Hændeme, da de blot behøve at indvonne den, men derhos paastaae, at den christelige Tro ei kan ubledes deraf, blot behøver det, for at gjøre Menigheden tvivlaadig, og os videnskabelig fortvivlede.

Derfor skal vi, saa klart som muligt, adskille Troens Sag, som er hele Menighedens, fra Bibelens Sag, som kun er de christelige Leseres og aabenbar mest de christelige Boglærdes, for at Menigheden kan holte trygt i Troen, medens vi trættes om Skriften, og i Behændelsen har en fæl Regel at følge ved sit Skjøn om de enige Skriffløges Forthold i Christendommen.

Betænke vi derhos, at om end alle Boglærdene var Christine, saa er der dog iufinde bibelstte Spørgsmål, hvormed de kan, og, naar de ei vil være Ester-Snakkere, maae, indtil videre, være unige, hvoraaf det er sikkert, at Troens Sag burde, saavidt muligt, adskilles fra Bibelens, endogaa blot for at den med Troen forenede Menings-Forskel kan ytre sig saa fri og aabenlyst, som den nødvendig maa, naar den guddommelige Bog skal efterhaanden blive klar for Kærd og Kæg, og det præstelige Vidnesbyrd om Den derved aabenbar besigles.

Gaaledes er jeg da ogsaa blevet enig med de øvre

at jeg iader Kirkens Vidnesbyrd afgjore, hvad der er Christendom, og paastaaer, at de Skriftekloge, der ikke kan finde sig i denne Afgjorelse, og vil i deres Skrifteklogestab rette sig deraf, de udelukke sig derved selv af den christelige Kirke, og kan ummelig taales deri, da Kirken vel kan taale at have Hinder, men vi behandle dem som Remmer, uden at vandre og nedbryde sig selv.

Om nu end haade Troen, Bibelen, og Begges Overensstemmelse, ved den videnskabelige Adskillelse af Spørgsmælene, blev os vanskeligt at forsøre, hvorende den desvagtet finde Guds, og vi funde ikke os ved, at alle vore Forsvarskrifter dog jo kun er Beskrivelsel af det Forvar, der i de mange fremførte Alore, trods hele Verdens Magt, Wisdom og Tillidskerte, unægtelig har vedligeholdt Troen, i forening med dyb Erbodighed for Skriften, og med den Forvagning, at de er ene og samme Guds Vark til Stabelse, Opsætning, Oplysning og Uddannelse af det nye Menneske i Christo.

Men det er dog aabenbar umuligt, at det kristelige Borgemaalet skalde blive vanskeligt, fordi vi kende at betragte det fra den rette Side, og øve det paa den bedste Maade, og det er derhos klart, at har Troens og Kristens Namd saa kraftig forsvarer Begge, uagtet de Skriftekloge har sig saa uehændig ad, og blyde sig ind, at der Døde skalde forsøre det Levende, saa kan det aldrig seile, at Forsvaret man blive glimrende, naar de Skriftekloge, med forslands oplyste Dine, betragte sig som den Guds Hedsfaber, og arbeide i deres Forvarskrifter kun paa levende at afbilde Guds og Ordets HelteGjerninger i Livens Løb.

At i Øvrigt, Bibelens Gudommelighed og Den eensstemmelse med de Christines Tro bliver nemmere at forsøre, jo mindre man behover enten at bryde sig om

hovorude Udvilssingen er Andre end Bogklore fælles, eller at frøgte for, Kampen skal rolle Menighedens Tro, det er vel alle Theologer indhørende, og Udvilssingen af mine Tanfer om et rigtigt Bibel-Forsvar maa jeg have mig forbeholden til en egen Betragtning; men det synes vist Mange, ved forskellige Dialekt, som om Troen blev vanskeligere at forsøre, naar Dens Sag videnskabelig adstilles fra Bibelens, og derom maa jeg vel sige et Par Ord.

Det er en indgrot Jordom hos de kristelige Skriftekloge, at Troen, om Den end ikke udeløes af Skriften, dog skal forsøres dermed, os en saadan Jordom, der kan udregne sin Herkomst fra de videnskabelige Apologetiske Stamfader: Justinus Martyr selv, vil man vel sige et farlig at angribe; men det vil jeg ikke heller, jeg vil kun sige, hvad jeg mener om den lode den for Kristen staar ved sit Værd, og gaae min egen Vej.

At Masteren og hans Apostler, naar de talde med Joder, og iser naar de troede med deres Skriftekloge, beraabde sig paa Hjends-Gjerninger og Spaadommene i det Gamle Testamente, hvil Højtstånd Alle indbrummede, det var i sin Orden; men deraf folger ingenlunde, at det kan synne, naar man taler med Hedninger, eller i det Hele med Folk, der ikke have den historiske Tro paa det Gamle Testamente, end sige da de gamle Rabbiner og vores Dje for Prophetierne. Her seder jeg, da ottet sammen med de øpere Theologer, os svigter kun fra dem deri, at jeg naturligvis hoerker kan antage, at Guds Son var en daarslig Ereget, eller at han hemptede sig af Rabbiernes Dumhed, for at tilsnige sig guddommelig Unseelse; thi saadan en Guds Son maatte jeg dybt forsøgte. Jeg paastaaer deraf nu ligesa Hjale, som nogenfinde, at de Hjends-Gjerninger og Spaadommene, Herren og hans Apostler beraabde sig paa, er aldeles rigtige; men jeg kan ikke

nzte, at denne Baastand trænger selv til et Berørd, jeg ingenheds vor lave at bringe til Klarhed, og en Baastand, der ventelig til Verdens Ende selv trænger til Berørd, dær nærligelsis ikke til at forsvare sig med.

At Herren og hans Apoller fremdeles berabbede sig paa de Tegn og underlige Gjerninger, som Folk enten selv havde set for deres Øre, eller hørte Wednesday om af Gien Preker, som intet selv kunde høre lignende Tegn, og viste, de vilde heller dog enten høre, det er begrundeligt not; men deraf følger ingenheds, at man med mindste Heds kan nu berabde sig paa Christi og Apostlernes Mirakler, til Bevis paa, at Jesus virkelig hadde Gudsomme Magt, og udrustede sine Apoller med Annoxs Manden, saa herst nuog jeg aldrig givt de mere Theologer Ret. Det er nærligelsis ikke saaledes at fortælle, at jeg kan have enten hold eller Deel i deres Theologi, som vil gjøre vor Herre til en Dæstenhiller, der ender med at lade sig levende bestrike, og lod derpaa som han stod op fra de Døde, saa hvem vilde have den Slam at høre sig en Herre, som ikke i Hans Havn, og utræbte ham for Herren til Gud Sabers Herre; vel, det er min Christelige Tro at denne Jesus, Guds enklaame Øns, som vistes nu død paa Korset, opstod af Graden, opstod til Himmelnen, og skal komme igen som al Verdens Dommer, at Han havde dog har i Magt i Himmel og paa Jordens, og der er ikke virkeliglig Bibeltekord, at alle højt Skriften siger om Hans Ord og Gjerninger er baade Ham og Hans Hader værligt; men jeg troer kun Miraklerne, fordi jeg troer paa Ham, som kunde gjøre dem, og maaest, hones mig, gøre noget Saadant, naar Han kom til Verden, og hvorleds jeg nu slute forsvare min Tro med de Gjerninger, jeg hører selvført har set, eller hør om af Dien Vidder, men kun lest om i en Bog, jeg fandt troværdig,

det er mig aldeles ubegrindeligt. Alle de Indbændinger, jeg hænder mod Evangeliernes Egthed, Apostlernes Troverdighez, Miraklers Mulighed, og de bibelstte Miraklers Bevis-Kraft for Gien-Vidner, finder jeg vist nok jammestige, og tildeles latterlige, men at bygge sic Bidunder Tro paa Noget, der kun er sikkert for hvem der har Vid under Troen, det finder jeg ogsaa galt, og om jeg selv kunde gjøre Mirakler, vilde jeg endda beranke mig vel, for jeg fældte den Geviss paa Andet, end paa den Kraft, som der til hørte, og som gjerne kunde være overmenneskelig, uden derfor at bære Guds Almagt. Det var derfor ingenheds ikke kraftige Gjerninger Herren og hans Apostler berabbede sig paa, men han sadanne, som Tegnet ved Brødkippet i Cana, med Verden i Øjen, i Kapari Øv vallelse og Herrens Øpfandelse, og det Gien/Vidne, som et af disse Tegn ei bat Verdens Not paa en Troes Gudsdommelighed, der mulig kunde være sand, vilde jeg rigtig not ikke spilde Ted paa, men jeg vor ikke paatage mig at damppe den allermindste Tro til mit Jesu Guddom, eller en Legemet Øpfandelse, enten højt mig selv eller Andre, med hele Bibel-Historien, end syge da med Det der, som falder vankeligt at tro.

Det var nu desvaguere ent med Bibel-Historien, og især med det Trodsomme deri, som Spaabønnene og Miraklerne umegeligt er, de andre Stift-kloge vilde forsvare Troen, da mens jeg, der var intet liden, at Menigheden, som denne Tant-Gang var indprenter, blev trobærig eller forstovlet, da Troens Hjælper netop slog Hale i Bibel-Historien, og legede med de Spaabønnene og Mirakler, der var udraabt for Troens urofælige Bolwerk; men at der herimod er ei velsignig stort Guds Under, at Troen ei alene overlebte denne Dødshøje, men vor end

ogsaa paatagte sig at forsvare hele Bibels Historien, med Spaadomme, Miraller og Alt hvad man har belejet.

Du var det dog, mener jeg, alt for galt, om vi Skrifskloge, efterat Kroen har gjort Mirasset, og reddet Bibelen, vilde vende tilbage til den Indbildung, at det dog i Grunden var den Dog, der saa end ikke kunde forsvare sig selv, som havde forsvaret Kroen, og at de Skrifskloge, hvis Vaaben saaledes dem selv, saasnart de sic kunde at sejte, med end deres egen Støtte, val frem deles vores vore kære i Krigskonsten.

Hvad derfor end Andre vil, saa vil jeg stree at opdage, hvad det dog egenlig var, der gav den fra Bibel en lodsrene, af de Skrifskloge deles beskrive, deles overgivne Tro Magt ill at bestoae, forsvare sig selv, og tage Bibelen i kraftig Beskyttelse.

Paa denne Pci har jeg nu set det første opdagelse, at Kroen havde opgaven fri, da den indsatte i sit forte KirkeBegreb, at kunde angribe os Nogen, som vilde være i Kirken, saa det maatte Menigheden nødvendig føle, at hvem der vilde hekke Christen, skulde han fornægtede den christelige Tro, var i det Mindste en Betrübler, og at hvem der præfede imod den Tro, han selv ved Daaben gav Vidnesbyrd, maatte enten have Slade paa Forstunden eller, paa Samvittigheden. Her seer man forst et, hvad det gjoldt, da Spørgsmålet hos os var, om Troes Behændelsen ved Daaben skulde afdægges; thi var det sted, som det tegnede til 1806, uden at jeg kan huske, Nogen ansaa det for vigtigt, da havde den christelige Tros GrundBegreb nu været stendt for den yngre Slægt, og Livitrandigheden sagtsom i det Helt uægnet.

Dernest sandt jeg, at Kroen havde en reen God at faae paa, fordi Dens GrundBegreb var noie bestemt, nemt at overfee, og umueligt at afbøsse, saa Fiendens

dumbriske Paaskande, snart at Ingen vidste hvad der var Christendom, og snart at den christelige Tro, aabenbar stred med de uregelmæssige Sandheder, disse Paaskande maatte teme matte at paa Menighedens Hølle, at de i Grunden meget godt vidste hvad der var den christelige Tro, og at hvem der ikke var saa gammel som Jerusalems Skomager og havde oplevet DommeDag, skulde not bare sig for at bevisse, den for med Logn, og at Elige kunde de allermindst have nogen Stemme om, som sagde, de ikke vidste, hvad den i Grunden var Christendom.

Heri fandt jeg Veringelseerne for et aandeligt og levende Forsvar; thi en uebhændig Tro maatte man forsø ubrede, for man kunde teme paa at forsvare den uden for sig selv, og en Tro, der enten var selvmødsigende, stridende mod en uregelmæssig Sandhed, eller ubeklæmt, lod sig set ikke videnfærdels forsvare.

Endelig fandt jeg, at hvad den christelige Tro nu og altid maatte tale, som for sin Udbredelse, saa for alle sine Sejre Bindinger, det var et magisk Vidnesbyrd, som alle SandhedsVennner maatte hinde, spildest, og som derfor maatte være ligefas uigjendeligt og uoverhindeligt, som Sandhed er selv. Dette Vidnesbyrd er det nu jeg gjerne vilde beskrive saa levende og dog saa klart som muligt; men da det først ved Dogmens Ende kan ræce sin fulde Klæded, og selv hos mig er i Udvilting, vor jeg ikke lave for, at jo Beskrivelsen kan falde Mange meget dumfæ, og virkelig være langt dunklere end jeg selv troer, kan er det min Trost, at Vidnesbyrdet, da det blev langt dunklere beskrevet, ligefuld har gjort sin Virkning, og vil selv fort i Himmel si forsele den, saasande Kroen er levende i mig, og jeg ikke selv forstår Vidnesbyrdets Kraft, ved at ville fortælle hvad jeg dog i Grunden set ikke beskrive. At

jeg priser Kristen, som Kilden til af min Oplysning, og udtrykker mig gjerne med Dens Ord, skonde jeg ikke tot gjore Den til Troens Kilde eller Formander, der indseet man vel, folger af sig selv, naar Troens og Kristens Vand virkelig er En og den Samme.

Der tales ensteds i Abenbaringen om to Vidner, som efter et langt og vandsløse Liv stude faldes af Dyre fra Afguden, men hvilis lig dog nogle Høfdes Hærd & vilde lade begrave, og som virkelig, efter nogle Dages Høfde, igen kom til Liv, og fandt aabenlyst til Himmelst:

Hvorvidt nu dette, som jeg tenker, kan gænde for en Spaadom, der er især med at oplybes, og overalt, hvorvidt Abenbaringen, som jeg påfaaer, er en guds dommelig, prophetisk Bog, derom vil jeg her, hvor Talen er om den fælles Tro, ikke vistes med Rogen; men vijs er det, at denne Egneligt udtrækker hvad jeg tenker om Vidnesbyrden for den kristelige Troes Sandhed.

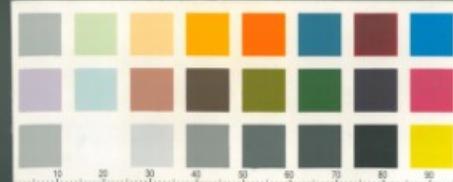
Jeg finder nemlig, at der både er og har altid været to Vidner, som enstemmig anbefalede og forsvarede den kristelige Tro, og at disse Vidner, efter en stund at have været aandelige døde, nu atter vise Rus-Tegn, og strobe at give deres Vidnesbyrde en Kæthes, som, naar den kan naaes, med Rette skal faldes et aandelig Himmelst-Hart, da Vidnesbyrder, skindt det er givet paa menneskelig Vis, derved afhjælps, fort dog i Grunden guddommeligt, som den guddommelige Sandheds og Kjærligheds aandelige Vidnesbyrde om deres Hophold til troende Christne, og deres ubundelige Samfund med dem.

Disse to Vidner, som gjøre aandelig Et i det levende Vidnesbyrde, dannne med Samme en himmelst Tee Enighed paa Jorden, hvorum jeg finder talt, naar Aposte-

len siger: der ere Tre som vnde i Himmelten, Gaderen, Ordet og den Hellig.And, og bløste Tre ere Et. Tre ere ogsaa Vidneime paa Jorden; Landen og Vandet og Blodet, og disse Tre gjore Det, og tager vi et menneskeligt Vidnesbyrd for gyldigt, hvor meget mere da ikke Guds eget Vidnesbyrd om Hans Son, som den der troer paa Guds Son finder hos sig selv, og maa da vel troe Gud, og al vidt gjøre Ham til en Løgner, ved at mistroe det Vidnesbyrd; Gud harer givet sin Son. Og Vidnesbyrden er better, at Gud harer Kjæfer os det evige Liv, og at dette Liv er i Hans Son, saa hvem der harer Sonnen, harer ogsaa Livet; men hvem der ikke harer Guds Son, harer heller ikke Livet!

Man mangler desvel, at det herfor ikke kommer der paa an, om de tre Vidner i Himmelten, som der staar i vores mælte i Detlamte, virkelig flettes i alle gamle Haandskrifter, hvad man selv maatte have set dem alle for at vide, og hvad jeg dertil, indtil videre, tager mig den Træde at erkære for en aaldeles uforværlig Paarstand, som jeg, naar Talen bliver om Kristnen, nærmere skal vase, men vil luf her berøre, fordi, hvad enten det staar i Bibelen eller ikke, skal de Christne dog altid troe paa Gaderen og Sonnen og den Hellig.And, som Tre i Tat og Besidshed, skonde Et i Grundten, fordi de ere sig een og den samme Guddommelighed besidste!

Ejgeaaldt kommer det her Sagen ved, om jeg rigtig har satset og udtrykt Apostelens Mening om de tre Vidner paa Jorden; thi jeg anfører ikke hans Ord til Vor viis paa Rogen, men laaer dem fun til dermed at sige, hvad jeg har bemærket om det Vidnesbyrd som har avlet, næret og bestyrket den kristelige Tro paa Jorden, og naar jeg finder Ord i Kristnen, som, for mine Øine, udtrykke en kristelig Sandhed, da er det ikke blot min Ret, men

min Pligt, som christelig Skriftkloge, at bruge dem derif, da jeg ikke maa indbilde mig, at kunne optanke saa rene og levende Udtros for Sandheden, som de, Apostlene med lange klarere Oplysning forde i Vennen.

Disse Skriftenes Ord, om det magløse Vidnesbyrd Troen baade havde og giver paa Jordem, hvorfor da het kun for mig som et levende Stjerne-Willede, jeg troer, kan gjøre minre christelige Lovere samme Ejendom, som Det gør mig, ved ikke blot at vise mig Veien, men virkelig veilede mig: holde paa mig, naar jeg snubler, kalde mig tilbage, naar jeg forbildes fra Sporet, og oplive mig, naar jeg udmattes. Saaledes har jeg i alle mine Prester Dage baade høret og fundet det i Bibelen bestrevne Guds Ord, og i denne Mening har jeg pris det, som den store prophetiske Mat:Lampe, der vandrer for christelige Bibel:Lovere, som Jds:Stetten for Israels Dom, paa Veien til det forhannede Land, men jeg vidste ei at gjøre mig det selv, derfor ei heller mine Lovere tydeligt, og funde da, man var sagte, jeg tog Bogslaven for Aanden, hun med en andelig Preist broue, det var ikke sandt. Saaledes, har jeg fundet, det gik ogsaa Morten Luther, og jeg tankede derfor længe, det maatte nødvendig saa være, fordi Aland og Bogslav var i Skriften sammenmeltede, og maatte prises under Eet, sjunde det var tungt, at de fleste Skriftkloge, der holdt sig til Bogslaven, tog ikke Alanden med; men jeg har nu opdaget, det var en Misforstand; thi ikke i Skriften, men kun hos de hellige Skribenter var Aland og Bogslav dumt sammenføiede i Ordet, og kun hos troende Bibel:Lovere, og da især hos de Skriftkloge blande dem, strobe de efterhaanden at sammenføjede, i det fortalte Ord, hvad dog paa Jordem ti fuldtlig kan seer, men giver sig kun i det prestelige Vidnesbyrd om Begges GrundEnhed

prophetisk tilhørende, ikke som Resultatet af en fuldende SkriftenGramsting, men som en Vidhed i Troen, der ved Bibelkäsningens Frugter daglig slæbtes. Kirkelig udgiver dette Vidnesbyrd om Ordets Aabenbarelse i Skriften, og Skriften deraf hørende Sandheds, eller om GrundEnheden af Skriften og det Troens Ord, vi predike, Kirkelig udgiver det Et med Vidnesbyrdet saavel om Troens Enheds som om Dens Sandhed, men videnskabelig maatte disse Vidnesbyrd nødvendig afdilles, naar Sagen ille, ved hvad der kalder sig Forklaring, skal forstås, isledes for at oplyse, og ved at undblade denne Skilsmisse, har jeg settet med Luther, hvonde jeg ligesaaledt som han enten har taget Bogslaven for Aanden, eller bunder mig til Bogslaven i den Betydning hun en andels Skolas sit, Ingen mere forbade end Luther, under Raab paa ham udstakkede. Et maatte vi, som nu leve, heller Andet vente, end at vidte Soarmeni, der altid kæmper med tom Spidsindighed om Øjet og Magten og Været i Aandens jordiske Verden, et Andet vente, end at Det vil misbruge Skilsmissen vi gjer, som Skolastiken misbrugde Sammenblandingen; men den troende Menighed, om holds Tare det gælder, og som ved Sammenblandingen nedfandt og henvos i Divilskrådighed, vil ved Skilsmissen vaagne, ja opstaae af Dode, og lade Christus lyse for sig; medens de troende Skriftkloge daglig lige dybere i Ordets dunkle Speil, som Skriften er, og fristes da sikkertlig ikke til at opholde sig over den, eller finde de kostaler for store, som Alanden har gloet den, sjondt de nødvendig mane finde dem latterlige, som Aandslosheden holdt, da den forgydede en Bog, der, som Boglav:Skrift, ungetegnet er et Væk af Menneske:Hænder, og det ei blot af de hellige Skribenter, men ogsaa af Ester:Skrivernes, saa Dens Bestaffenhed er et videnskabeligt Spørgsmaal, Kirken kan

og stal religiøs overlade Skolen, uden derfor at valie i sin Tro om Kristen, som hvis Rigtsighed Landen børger, ei blot med Troes-Behendelsen, men ikke med Livet og Kraften som følger det med Kristens enige Ord paa Prester-Tungen, som driver alle troende Hørere til, saavidt muligt, at verde Bibel-Læsere, og som indstrømmer i de døende med hvæt Bibel-Ord, de levende til egne sig.

Dog, dette kan i Hørbigaande, for, saavidt muligt, at hindre Misforstånd, og de to Vidner om Christendommens Sandhed, som videnkabelig maae afslilles, fjørde deres egenkommige Vidnesbørd aandeligt forenede dem, det er da netop Kirken og Skolen, hvis Forhold bliver mig klart, naar jeg sammenligner det med Forholdene mellem Tunge og Pen, mellem Ord og Skrift, men saaer dog egentlig kun til det dybe Grund-Forhold i Mennesket mellem Hjerte og Hoved, der begge kan ytre sig med Tunge og Pen, i Ord og Skrift, fjørde det er ikke rentligt paa Jorden, at man et skalde tale bedst af Hjertet, og skrive klart ud af Hovedet, saa naar Landen er tilfælle, vil Kirken altså høre sit Vidnesbyrd paa Tungen og Skolen føre sig i Pennen, uagtet det aldrig vil være for stolt til at laane og at lære af hinanden hvad der kan befordre Menighedens Velt i vor Herres Jesu Christi Naade og Rundstab!

Dog, hvad Redslab end Vidnerne bruge, og til hvilken Part af Mennesket de end nærmest vende sig, saa er dog Forstillingen altid den, at Kirken vidner faderlig, og Skolen sonlig til Faderens Øre, saa vi bestandig mindes om hvad Herren sagde: Der saaer jo Strovet i Verden, at to Menneskers Vidnesbørd er sandt, og nu vidre baade Jesu, og Faderen, som mig udfendte. Ligheden er ogsaa gennemgribende, thi betragte vi den propheticke og

apostoliske Skrift, da finde vi det samme Forhold, saavidt det i Skrift kan aabenbare sig, da det Gamle Testamente høver sig som et levende Salomons-Tempel, medens det Nu-udspringe deraf, som en beklædte Synagoge, hvor det kommer for Dagen, hvad der omfassedes i Templet, og udvistede sig af Guds hellige, levende Dunkelhed, som en Son af Moders-Livet hos en hellig Jomfru. Derfor er det intet Under, at den kielelige Hølels forbum slædte sig, Alsund-Billeder af denne andelige Lignelse, saa man boede sig i Etter for en selvgiort Guds-Moder, og stræbte, haandgribelig at bygge en Christ-Kirke, som er verdslig, Helligdom, efter Templets Lignelse, med en Upperste-Port, indsat af Mennesker, og et hemmelig indslade Guds Ord, som, levende forplantet, kunde gjøre Kristen, om ikke ganske saa dog hardtad oversigbig. Det er heller intet Under, at kielelig Hornstuk har taget Skæggen for Legemet, og den levende historiske Udvikling, som Skriften afslører, for en øvnenriglig Digting, der blot skulde dramatisere Ideen til et kieligt Skue-Spill. Begge Forvanskninger af Christendommen; den lustige faavelom den haandfeste, den fine faavelom den grove, ere lige naturlige, og lade sig, derfor med kielelig Indbildnings-Kraft letterlig forbinde, som Skil er i vores Dage hos de natur-philosophiske Theologer.

Men der er, til hvilke, ikke blot i den hellige Skrift vi finde det dobbelle Vidnesbørd om, at Gud havde Skævet os det evige Liv, og at dette Liv er i Hans Son, saa at ligesom Doden er Syndens Sold, saa er det evige Liv en Guds Raads-Gave i Christo Jesu, vor Herre; thi hvor vi finde den hellige Kirke og Skole, der finde vi uadvendig, ogsaa Vidnesbyrdene, det være sig levende eller dode, da det ene er vag og disse Vidnesbørd vi finde den hellige Menighed i Verden.

Det evige Liv, ses, det er da som almindelig ber
fendt og dog siddende glemt, den store Arel, hvorom det
christelige Vidnesbyrd og hele den christelige Kirke-Historie
drejer sig, saa med Lysten til det evige Liv maa den hys
fælge Kirke nødvendig staae og falde, sige og dale, stræte
og fordunstes, og paa Virkeligheden, saavel af det evige
Liv, som af Dets Skonelhede i Christo Jesu, derpaas bør
være det sienhulig, om Christenommens flusser sine. Be
kender, eller er i Stand til at giøre dem over al Maade
lykkelige, hvad aabenbar er det Samme, som: om Christen
dommen medfører Sandhed eller ikke.

Saa hold elseste Gud Verden, at Han hengav sin
eønskede Son, paa det hvor den som vore paa Ham
et stal gane tabt; men have det evige Liv, det er som
vi alle ved, i et vidunderligt fort og dog Alt omfatende
Begreb, det Evangelium, det store Jules Bud, hvormed
Kirken Christus har udledt sine Tjenere til alle Folk,
Stammer og Tongaard; og Troen dyda, Troen på, at
Jesus Christus var den levende Guds Son og havde det
evige Liv Ord, denne Tro er det da intetsteds, som har
gredet alle dem, der godbillig gile ind i Herrens Huse, som
i en Fortid til de evige Boliger, til Faderens Huse f. det
Skjulte.

Herved stemmer da ogsaa hele den kirkelige Indret
ning overens; thi ved Kirke-Døren (som ikke i haandmøbler
lig saa dog i aandeligt Høftstand) staar Dobos-Sandben,
hvor den Indtrædende maa bekende sig til Tro paa det
evige Liv, som Maaler for det aandalige, og som den
Hellig-Aands Gave i det Samfund; der troer paa Jesus
Christus, som den afknyttende Gud Fader og Jomfru
Marias Son, den Korsfestede men ligjen Opstandne,
hvem al Magt tilhører over Liv og Død; denne Tro
maa den Indtrædende vedkende sig, og ankommer desfor

med Daaben det kirkelige Vidnesbyrd, at sandtne has
var en ærlig Mand, der ikke sagde Under end hoed han
troede, da er han nu gienfodt til et Guds Barn, med
Arve-Ret til det evige Liv. Med dette Vidnesbyrd hen
vises den Nyfodt til Kirke-Solen, som nødvendig donner
Midten i Herrens Huse, hvor Barnet skal opstares og op
triges, saa han voper, som i Alver, saa i Wisdom og i
Raad for Gud og alt Folket, lærer, ved Prelelse og Læs
ning, eller dog ved en af Delene, af klenke Guds Huse
holdning paa Jorden og Hans Frelser med Menneskes
Slægten, fra Begyndelsen til Tidens Ende, og fra den
til Enden, lærer det bedre og maadeligere, hurtigere og
sænre, alt som han dertil har Evner og Stunder, men dog
i Grunden godt, som han gør sig Blid med at overveje de
aandalige Ting i sit Hjerte, og retter sig daadt indvortes
og udvortes efter Herrens Bud. Endelig slager Alteret,
som Herrens Bord, i Choret, som det Allerhelligste, og
dertil indhoyer Kirken de Vorne, som have lært i Solen,
hvad det vil si ge paa Aandalens Sprog, at føde tilkørs
med Abraham; Isaf og Jakob i Himmelsges Vig, og
ere bleone forstørelse med den Tanke Gang, at det evige
Liv, som Gud skænker dem, der vore paa Hans eønskede
Son, dette Liv er i Sonnen, som er baade Venen,
Sandheden og Livet, er Det med sit Fader, og til vor
Eer med sine Troende, de i Ham og Han i dem, ligesom
Han er i Faderen og Faderen i Ham, og her, siger Kir
ken, her, hør I boderlig klunge Eder om Vorde, at
vorde deltagelse i det eneste Brod, som kom ned af Hims
melen at give Verden Liv, og at støntes med den eneje
Aand, som gør lebende, her skal I sinige hør god Her
ren er, og jo indersligere I else Ham ligjen, som har elsest
os farst, og satte Livet til for os, des gladeligere skal I
sole; at dette Liv er Eder støntet og givet, saa I er vist

(16*)

felige kommer paa det i Stovet usynlige men dog i Ordet og Kristen nævneværende Kirke-Lægeme, som vi alle udgjore, ned Christus til hoved, faderlig tilskede af ham, i hvem Livets Kilde er, og behalde, beboede som levende Stene i Hans hellige Tempel af Hans Hånd, som gør levende, og vil engang forvandle selv vor fornædrede, jordiske Læger me til Righed med vor opstandne, himmelfarne Herres klare Skikkelse, som allerede i Landen er Vores, naar vi ere Christi, naar vi ere Hans, som siger: tager, oder! dette er mit Lægeme, som gives for Eder; driller alle af det Ny Testamente Kalk i mit Blod, som udgrydes for Eder til Syndernes Forladelse!

Dette er Vidnesbyrden, jeg som Christen har anmaa met, fundet troverdig, og som den christelige Kirkes indviede Tjener baarer paa Lungen, olaagt for Menigheden, med saameget Liv og saamegen Kraft, som Vidnesbyrden enten havde i mig eller rundt dog paa mine Læber, og det ved jeg, at naar jeg ikke havde mig om det evige Liv, eller naar jeg ikke troede at der var en Guds Raade-Gave i Christo Jesu, da god jeg ikke havde Christen, end sige da jeg stude overtaale Andre til at troos paa Christus; men da var jeg heller ikke Christen, om jeg saa end af lummne Grunde vilde strafe deraf; og havde Vidnesbyrden om Christi Suddom og Hans Dommers evige Glæde desvagtes noget Liv og nogen Kraft paa mine Læber, da maatte det ungetelig ene tilstrives en christelig Hånd i Kirken, der oplyede og bekræftede alle dens Tjeneres Ord, naar de, selv kun af verdslige Grunde, virkelig vilde være holdt de høitideligt indviedes til den Herre Jesu Christi og Hans Kirkes, Hans Evangeliums Tjener. Men er det nu end sandt, hvad jeg som ærlig Mand vidner, at jeg kun talede fordi jeg troede, saa var det jo dog ikke mig, men Troen selv, som slæbde mit Vidnesbyrd om Troen, og var dette

(20).

Vidnesbyrd levende og kraftigt, da slæbdes det aabenbare af Troens Land, thi Land er jo den usynlige Kraft, som gør Ordet levende, enten umiddelbar paa Lungen, eller middelbar, ved at oplyse Hjertet hvorfaf Ordets udstrommer. Var mit Vidnesbyrd decimod godt og magtesløst, da kom det naturligvis af, at jeg enten ikke troede hvad jeg sagde, eller at min Tro var bød, var kun et Samfylle jeg gav Evangeller, enten tankeløs, eller fordi jeg af uddorres Grunde sunde mig til, at det maatte være sandt, men havde kun en bød Hjemmel, Slumnings-Hjemmel af Boger eller andre døde Døg deraf, og derfor maatte Grundet nødvendig ligge hos mig og ej hos Troen, som, da saa mange Millionser blot for dans Skuld har gjort en ihs Tids Regning, og forsat den gennem årenes Aarhundres der, umulig kan være udvredt og vedligeholdt ved et dødt og magtesløst Vidnesbyrd.

Ved at grund herhaa, er det vi konne ester, at Kirke-Skolen har et eget Vidnesbyrd at aflagge, som maatte kaldes det Kirke-historiske, da det udspringer af Kirkens Begivenheder i Ebens Liv, og gaar ut paa, at det er kraftige Vidnesbyrde, der har udvredt og vedligeholdt den christelige Tro, mod uobnozig have vores sandt, da det ellers umulig funde havde det Liv og den Kraft, som Erfaring viser det maatte havs, for at udrette, hvad det virkelig har udrettet.

Om dette Skole-Vidnesbyrd er det jeg siger, der foret bestod i Venner, og Grunden er jo indlysende, da det skal være bygget paa sikre Mendes-Gjerninger, og afdjemles ved en klar Tanke-Mælle, som forunder den Shulte Aarsag med den aabenbare Virkning, hvori her er videnstabelige Ueberide, der ligesaadigt kan noile prøves og gysdig bedommes, uden at havdes fast for Dine, som det kan lykkes uden ved Hjælp af Boger og boglig Kom.

Ogsaa i denne Henvende er Kirkens hellige Skrift et blot et For-Billede paa det klare Skole-Bidnesbyrd, der fulde udbillede sig af Kirkens Historie, men et sagtens paa Jorden uwnaaeligt Mønster, saa de Lutheriske Skrifte Kloge har ingenlunde felte i bestandig at forudsætte dette Bidnesbyrd, som træst i Kirken, og med al mulig lidt over lyk, og udvillet i Skolen, men fun deri, at de sygde den Levende hos de Døde, og vilde besigle det bibelske Bidnesbyrd ved en ded Opførsning og Udvifling, hvorfedt de asbenbar forsvarede Opførsning, som er Dødens, med Forklaring, som er Lukes Verst. At ogsaa denne Skrabs, som Evangelietz Bidner aandelig havde tilhørsleds med hele Menneskes Stægten, og med den Guds Embærne, som ogsaa var Menneskens Son, ja, at både Kirken og Skolen engang maatte aandelig forstås, døe og begraves, og nedfare til Helvede, d. t., de Dodes Rige, for at en vidunderlig Øpfandelse lunde beviser, at Helvedes Porte ti lunde soae Magt med Herrens Menighed, Helgens Nation, ti set Fortagadelse, og Dødens Lønker ti holde de Bidner, som fun dode for at kunne guldigt aahende Bidnesbyrd om det evige Liv i Christus Jesu, det er vist nok min tank, og udgjor Kernen af Skole-Bidnesbyrdet, saaledes som jeg har skrebt og skreber fremdeles at føre det i Pennen; men det er klart, at denne Skrabs forudsætter en up-Betrugning af det vidensfælelige Saadslipm, af det kirkelige Bidnesbyrd, og dpa tilige en uufordr. Kædes Gang, der vel synes afbrudt, men var det dog i Grunden ikke, hvad jeg ikke bedre ved, at udtrøffe end ved den billedlige Tale, at Vidernesbare ihelstagne, men sande dog selv i Døden Venner, som et tilsl. deres Legemer at jades, og traadte altsaa, efter Eyne, i deres Sted, saa Bidnesbyrdet inde døde ikke, men blev fun, som en Gjenlyd af de døde. Vide

herb Rest, for mat til at udbrede, neppr. stort nok til at forplantte sig. Det forekommer mig nemlig, som om man meget påsænde lunde fulde Orden ved Sacramenterne Kirke/Bidnet, og Kirke-Historien Skole/Bidnets Legeme, og har jeg deri poetisk Ret, vil jeg med saa Ord kunne stille Loveren, hvad stede er i det sidste, kirkelige Bidns. Num, ved at sige: i Moren Lukes Ryde Kirke/Bidnet, som er Troens Land, sig fra si Legeme, og forvæde i Luther, over Skole/Bidnet, herved også tilhørende Legeme, num, at kunne, som Luther meende, stabe sig et nyt Legeme af Kirke-Historiens Hoved, Skulde: den hellige Skrift; hvoraaf da Holgen blev, at Kirke-Historien standede, og Skole/Bidnesbyrdet, som fun lever af Kirke-Historiens Fortsatelse, blev i det Hele dodd og magtesløst. Hvor man imidlertid tilhøede Vidernesbare Ithulommeelse, og Steinlagde eller canoniserede deres Dom, der uoblig Kirke/Bidnet at生存 i det poetiske Legeme, Han hoc Luther havde stabe sig af Bibel: Det van Falke-Lungen, og dette poetiske Legeme er Kirke-Psalmen paa Moders Maale, hvori det aandalig, basse-merede Bidnesbyrd, phænia har gjor Virksler, men fun prophylle, som i det Gamle Testamente, fun til biogeniophil et nu universelt historisk Fortsatelse af det christelige Galder.

da Christ, som vi ved, har funderet Gud hos Legemer, og som da nødvendig enten maa være kommet af Jesu til det ene Liv, eller af Missions Tro til Evangeliet derom, eller af en stedlig Lands Over-Mage.

Yderst mereflest er det i denne Henseende, at de enste Lande, som troede Menneskene med et evigt Liv, og stodte i Eidenes Lov sammen med den Christelige, var Østens og Nordens Kæmperland; blandt hvilke den Gudske trodede sig for Christendommens Land; og den Gudske var aabenbar en fastt Land, der udgav sig for Jøder og Christes Land, som den bestred, vande alle sine Seire med verdslige Væbne, og har ikke engang med Sværdet over Hovedet kummer indtaget de andalusiske Rømer af Alkaten og Synagogen, som ved et døde øre var bortført og Gravet under Madermedd Magt, så den andelige Magt, som holdt Christendommens Land, holdes afviste, var En, som nægtede det ene Liv, og despottede al Tro derpaa, med al Engheds dertil, og der har altsaa i Grundenden sig selv modsigende til Landet; til højd der falder sig selv Land, hvoret sig skriderne er bl.a. Timotheus og Paulus, enligt Lov, som altsaa ingen Land kan nægte og bespolte, uden at glemme og spalte sig selv. Denne Despotiske passer da ikke paa nogen andelig Mage, der virkelig har fundgjort sig, uden paa Dødens Land, der mangelfuld er en saadan Ulland, som man dog endda kalder Land; fordi det er alle altsaa virkende Kræfters Hæle-Ram, men den Christelige Kirke, falder den til Land, som hersker over de døde Kræfter, Djævelen eller Satan, og bærenar ham den ved som sin Alminds Mand, hvad ogsaa Historien klarlig har aabenbart, han er; thi denne Dødens og Despotiske kendskab var det sienheds, som med det bitterste Had og den heldigste Fremgang bekämpede den Christelige Kirke og Skole i det sidste Tidsrum. Den lidlose Kæmperstab og

toninde Spidsindighed, som i Middel-Alderens Historie er bestjende under Rosset Spidsitik, holdes alt at have sejet, da Luther reiste sig i Mandens Kraft, og viste, den var aandelig død og magteslos, men for eblom Luther døde, havde den, blot i en anden Dragt, bestjende sig, da det videnkabelige Skepter, saa mig synes, der alt her, som i Sachsemagne, hvor Herren vel blev behovende at vise sig, for at styrte alle sine fridbare Hænder baglængs til Jord dem, men lid sig dog binde og konfesse af dem, fordi Hans-time var kommet, eller, som han ogsaa sagde, deres Eine med Mørket Magt. Her griber den ene Vig bed den anden, saa Mæren Luthers aandelige Ledevæg bliver mig et Billed af hvad jeg læser i Evangelierne om Herren, som opnude Lazarus, holdet sin Indhog i Jeruzalem under Folke-Jubel, mod Robotten med sine Disciple, og gik saa, efterat have sunget Posa-Cangen, til sin Edelse, hvor den One af Hans Discipeler fortæller, den Anden fortæller, at Alle fortos Ham, til Korsfæstelse mellem to Stevere, og, hjælpe jeg ikke int' høge for, at Alle vil finde Ligheden sat glemmevirrende som jeg, vil dog sikkert hvem der hjælper det høste Blodvæns Hjorte findes rigtigt at døve og at slude ved, og Despotismen skal man i der Minde ikke fåme, da den uregelmæssigt gennem det ændrte Jahrhundrede overdroev Klage-Lyden under Korset, og for summer hin ved Jord-Skrivat, og ved Klippe-Møllingen i Roskilde.

Hjem her har poelt! Sandheds, eller endby him nogen virkelig Verbindighed for Land, vil sikkert indromme mig, at Luthers Komplik med sine Virkningers Fader en høj forestr. Tragedie, man ei let fåd finde Magen til; thi man seer en christelig KæmperLand i Kamp med den store europeiske Kirke-Stor, som i Grunden aldeles verdslig, dog har gjort sig gældende som en helligt Lands-Verden;

og Kampen, man har sette i et forbund mod den aabenbare Verdielighed og den aadloze Kærlighed, som paaer ham langt, mere end Hunden, og truer med at opsluge hele Krugen af hans dyrefjende Scier, saa Holgen kan skal blive, at den højelige Kirke: Verden, skøres af et hidtil Skjegge-dige, hvori hans Skjegge bærer Pavekrossen, medens verdslig Moge og pedantisk Skolasik, det Scepteret ellers viltes om, det danner.

Her mindes vi imidlertid om, hvad herre Hoved-Sagen, at til de to Vidner for Troen, det kirkelige og videnkabelli-
ge, kommer endnu et Dode, nemlig det personlige; thi der har, i det Mindste siden Apostlerens Døje, nept været nogen Kirke-Ejner eller Skole-Mester, hos hvem Personen var, han var krofugl: og dog saa høstelig fremmede, som hos Morten Luther, hvem jeg derfor ikke betraafer mig: paa at lade Martyren over alle Måneder i den christelige Kirkels Historie, der har fortjent at vore nisser og frintlegges som en Skytshelgen, forlaavdte dette Ord: han have en Christelig Betraaelse, og at det virkelig kan have en sadan, set man ikke paa det Vær-
den, hvori man over i tusindhede Aar, uden mindste Usynderi, kirkelig næede Luther som en Skytshelgen, hvem man havde Troen at takke, og hvil Tidslinien, i Etter-
christniøjen til Holstet, og i Confessionen til de kare, var en ligesaa misværdig Natur-Sauvage som Ørbeden.

Han er i denne Henseende den Eneste, i sin Slagb-
den eneste christelige Præst, som af Modvindighed, blev Parisis-Sæller, og dog en uplejet Martyr for Kirkens Troen, men som personlig: Vidne, harer han til den apostoliske Vidneskare, som uden at sende Livet i denne Verden, endem-
bar trodsede Verdens Magten med sin Tro paa det evige
Liv i Christo. Denne Skare, der vel ingenlunde er saa
tærlig, som man af Martyalogierne skalde slutte, men dog

forbansendt stor, udmerket sig ved en frimodig Heraabelse paa ejen Erfaring af Troens guddommelige Kraft, og ved et der til forholds daadslidte Liv, og agte det si for et Offer de bringe, men for en Kolle der times dem, naar de, ved Enden af deres Livet: Bone, kan se Herren i Iden, be-
sigle Vidnesbyret med deres Blod. Om dette virkelig
stør, derpaa kommer det, som Rimbart meget rigtig
anmerker om Alngar, sidst eller intet an; thi Tusinde
kan blive halshuggede for en Tro, endnu at det, i og for
sig selv betragtet, giver Troen nogen Vidnesbord, medens
Vidnesbyder af en enesteværdig, beratkom Alvoes Mand,
hos Komps-Liv, bewiser, at Troen var ham ejere end
alle Verden, og gav ham Kraft og Mod til at prøve
Styrke med den, et enesteværdigt Vidnesbord nødvendig
indgyder hos Alvoes Mand. Højestelle for denne beion-
derlige Tro, og vækker en god Fortmodning om Dens
guddommelige Udspring.

Her ses vi da, dat tresoldige Vidnesbord, hvorfaf Christendommen med dette er boltz: det Kirkelige, som bæres af alle Troens Befindende, det Videnkablige, som bæres af kirkens Styrden, og det Personlige, som man ved at betragte Kirkens Kirken, os: man, salde det Kirkelige, og som i alt Hul er det Hjærdelige, da det ret egentlig minder om den gode Hjænde, som satte Livet til for Hjorden, og vil aldrig flettes Simeone, som træde i Hans Hædvor. Det Sidste er uneglelig det frugtbareste og mest forbaun-
ende, fordi det er derved Troen triumpherer; det kan ikke
være godt os dat er fasteligt for Alle, men det maa dog nø-
vendig ses i forbindelse med de andre Vidnesbord, hvori
af det udprænger, for at virke ynglunder Overbevæssning,

